

Ο 20ός ΜΟΥ ΑΙΩΝΑΣ - AZ EN XX SZAZADOM

Σκηνοθεσία-Σενάριο : Ίλντικο Ενιέντι

Ηθοποιοί: Ντορότα Σέγκντα, Ολεγκ Γιανόφσκι,
Πέτερ Ντόμπαϊ, Πάουλους Μάνκερ

Φωτογραφία: Τίμπορ Μάτε

Μοντάζ: Μαρία Ρίγκο

Μουσική: Λάσλο Βιντόφσκι

Χώρα: Ουγγαρία, Γερμανία (Α/Μ)

Διάρκεια: 102'

Πρώτη προβολή: 6.00 μ.μ.

Δεύτερη προβολή: 8.15 μ.μ.

Τρίτη προβολή: 10.30 μ.μ.

Χρυσή Κάμερα στην Ίλντικο Ενιέντι, στο Φεστιβάλ Κανών 1989.

Το ντεμπούτο της Ίλντικο Ενιέντι (Ψυχή και Σώμα) από το 1989 σε νέες κόπιες για πρώτη φορά στην Ελλάδα.

Το 1880, την ημέρα που ο Τόμας Έντισον παρουσίασε δημόσια τον πρώτο ηλεκτρικό λαμπτήρα στο Νιου Τζέρσεϊ, δύο δίδυμα κορίτσια είδαν το πρώτο φως (γεννήθηκαν) στην Βουδαπέστη. Η Ντόρα και η Λίλι θα μεγαλώσουν χωριστά, η μια ως ψευδοαριστοκράτισσα *femme fatale* κι άλλη ως αναρχική βομβίστρια. Στην αυγή ενός ταραχώδους αιώνα, θα συναντηθούν απρόσμενα.

Μία πολυεπίπεδη τοιχογραφία, η οποία εντυπωσιάζει με την τόλμη, την πρωτοτυπία και τις δημιουργικές κινηματογραφικές ιδέες της, από τη σκηνοθέτιδα του «Ψυχής και Σώμα», βραβευμένη με τη Χρυσή Κάμερα του Φεστιβάλ Κανών.

Κάνοντας πρεμιέρα στο τμήμα «Ένα Κάποιο Βλέμμα» των Κανών το 1989, όπου κέρδισε τη Χρυσή Κάμερα, η πρώτη ταινία της Ουγγαρέζας Ίλντικο Ενιέντι («Ψυχή και Σώμα») εντυπωσίασε πολλαπλά. Ήταν μια φιλόδοξη και τολμηρή κινηματογραφική πρόταση που ξέφευγε από τα στεγανά του κοινωνικού δράματος (το αγαπημένο είδος του ανατολικοευρωπαϊκού σινεμά) και της στιλίστικης κληρονομιάς του Μίκλος Γιάντσο, ένα «επιστημονικό παραμύθι» το οποίο με χιούμορ, σινεφίλ αναφορές και ευφάνταστο συνδυασμό ιστορικών γεγονότων και σουρεαλιστικής φαντασίας σχολίαζε πολλαπλά τη σύγχρονη πραγματικότητα.

Με ένα υποβλητικό ασπρόμαυρο, το φιλμ μας ταξιδεύει στο Νιου Τζέρσεϊ της Πρωτοχρονιάς του 1880, την ημέρα που ο Τόμας Έντισον παρουσίασε δημόσια τον πρώτο ηλεκτρικό λαμπτήρα. Την ίδια στιγμή, δύο δίδυμα κορίτσια γεννιούνται στη Βουδαπέστη. Η Ντόρα και η Λίλι θα μεγαλώσουν χωριστά, η μια ως ψευδοαριστοκράτισσα *femme fatale* κι άλλη ως αναρχική βομβίστρια. Στην αυγή ενός ταραχώδους αιώνα, θα συναντηθούν απρόσμενα σε μια πολυσύνθετη τοιχογραφία, η οποία γεμάτη δημιουργικές κινηματογραφικές ιδέες επαναπροσδιορίζει τον μαγικό ρεαλισμό και σχολιάζει την πολιτική, τη σεξουαλικότητα, τις (ταξικές και έμφυλες) σχέσεις, αλλά και τις ιστορικές αιτιότητες και συμπτώσεις.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΤΣΗΣ

Βουδαπέστη 1880. Δύο δίδυμα κορίτσια γεννιούνται σε μία φτωχική καλύβα. Ορφανεύουν όταν είναι ακόμα μικρές και για να επιβιώσουν πουλούν σπύρτα και

ζητιανεύουν στους παγωμένους δρόμους της πόλης. Ένα βράδυ απάγονται και υιοθετούνται χωρίς σε διαφορετικές οικογένειες. Η μία μεγαλώνει στα πλούτη και η άλλη ταπεινά. Είκοσι χρόνια μετά, παραμονή Πρωτοχρονιάς του νέου αιώνα, βρίσκονται και οι δύο σε διαφορετικά βαγόνια του Οριάν Εξπρές. Στην πρώτη θέση, η Ντόρα, μια ψευτοαριστοκράτισσα τυχοδιώκτρια, επιχειρεί να σαγηνεύσει το επόμενο ευκατάστατο θύμα της και να συνεχίσει να περνά μία ζωή στα πλούτη και τα δώρα. Στην τρίτη θέση, η Λίλι, μια αναρχική επαναστάτρια, παίρνει ένα πακέτο κι αποδέχεται μία αποστολή: να κουβαλήσει τη βόμβα που θα δολοφονήσει τον Υπουργό Εσωτερικών. Στο δρόμο και των δύο θα βρεθεί ο μυστηρώδης Ζ, ένας γοητευτικός ταξιδιώτης που είναι κι ο δικός μας ξενανός σ' ένα μωσαϊκό ιστορικών ανακαλύψεων, κινημάτων, ιδεών που σαρώνουν την ανθρωπότητα στην αυγή του νέου αιώνα: από την παρουσίαση του πρώτου ηλεκτρικού λαμπτήρα, μέχρι την επανάσταση του σινεμά, του τηλέγραφου, τη βιομηχανοποίηση των μητροπολιτικών κέντρων, τη γέννηση ιδεολογικών κινημάτων και τις άνισες συνέπειες που έφεραν όλα αυτά στον κοινωνικό και πολιτικό ιστό. Οι δύο γυναίκες θα αντιδράσουν διαφορετικά στο άγγιγμα και το πέρασμα του Ζ, οι δύο αδελφές θα μπουν διαφορετικά στον 20ο αιώνα.

Το σκηνοθετικό ντεμπούτο της Ουγγαρέζας Ιλντико Ενιέντι («Η Ψυχή και το Σώμα») έκανε την πρεμιέρα του στις Κάννες το 1989 στο τμήμα «Ένα Κάποιο Βλέμμα», όπου κέρδισε τη Χρυσή Κάμερα. Η Ενιέντι έδωσε κατευθείαν το στίγμα της και ξεχώρισε από το ανατολικοευρωπαϊκό σινεμά της εποχής για το φρέσκο, ευφάνταστο και τολμηρό τρόπο της κινηματογραφικής φόρμας της. «Ο 20ός μου Αιώνας» είναι ένα μαυρόασπρο καλειδοσκοπικό βλέμμα στα επιτεύγματα και την τεχνολογική ανάπτυξη του ανθρώπου, αλλά και τις αρρώστιες του εκμοντερνισμού - το εύρημα των διδύμων αδελφών απεικονίζει τις διαφορετικές συνέπειες, επιρροές και αντιδράσεις που είχε αυτή η πρόοδος.

Όλα στην ταινία είναι διυδρές: η σεξουαλική αντικειμενοποίηση της Ντόρα και ο φεμινισμός της Λίλι, η μπουρζουαζία και το προλεταριάτο, η Ανατολή και η Δύση, το παρελθόν και το μέλλον, το φως και το σκοτάδι, ο άντρας και η γυναίκα, η πραγματικότητα και η φαντασία. Η Ενιέντι δεν παίρνει απαραίτητη θέση - δεν δαιμονοποιεί τις επιλογές των ηρωίδων της, απλά παρακολουθεί πως η κάθε μία είναι αποτέλεσμα των ευκαιριών και των αποφάσεών της. Ταυτόχρονα όμως, δίνει μία σαφή ταξική διάσταση σε όλα όσα συμβαίνουν, ενώ παρατηρεί με φεμινιστική προδιάθεση την πορεία της γυναίκας μέσα στο χρόνο - το δικαίωμά της στην ταυτότητα, το στοχασμό, την πολιτική, τη σεξουαλικότητα, την ευτυχία.

Όσο όμως στην οθόνη περνά από μπροστά μας ένα πυκνό κολάζ ιστορικής πληροφορίας, επιστημονικής τεκμηρίωσης και σινεφίλ αναφορών, η Ενιέντι δεν μοντάρει ούτε με σοβαροφάνεια ούτε με βαριά πρόθεση τα νοήματά της. Υπάρχει ελαφρότητα, **χιούμορ** και σε στιγμές σουρεαλισμός (η συζήτηση στον ζωολογικό κήπο με έναν χιμπατζή θα σας πείσει) σαν να πρόκειται για μαυρόασπρη ταινία ενός σινεμά του τότε (αν ήταν και βωβή θα έδενε απόλυτα). Μην περιμένετε όμως μία γραμμική δραματουργική αφήγηση, ούτε τη συγκίνηση του «Η Ψυχή και το Σώμα». Εδώ το στιλ είναι πιο χαλαρό, πειραματικό κι άναρχο.

Και κάτι τελευταίο. Η πρόθεση της Ενιέντι να ανοίξει τον διάλογο αλλά να μη χαρακτηρίσει ως θετική ή αρνητική την εξέλιξη του ανθρώπου φαίνεται κι από τον τίτλο. Η κτητική αντωνυμία δεν είναι τυχαία: υποδηλώνει την προσωπική ευθύνη, τη θέση και τη στάση του καθενός απέναντι σε όσα φέρνει η επέλαση του χρόνου. Όπως επίσης και τη δική της υπογραφή, την υποκειμενική κινηματογραφική της ανάγνωση. Το σινεμά προτείνει αυτό ακριβώς: αναγνώσεις. Κι ο κάθε θεατής μπορεί να αποδομήσει και να επανασυνθέσει το δικό του αφήγημα. Ανάλογα με τις αποσκευές που κουβαλά κι ο ίδιος τον αιώνα που ζει.

ΠΟΛΥ ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ

Περίπου 20 χρόνια πριν από την «Ψυχή και το Σώμα», που διέγραψε εντυπωσιακή πορεία στις αίθουσες, τα φεστιβάλ με τη Χρυσή Άρκτο και τα Όσκαρ, φτάνοντας στην τελική πεντάδα των υποψηφίων, η Ουγγαρέζα σκηνοθέτις Ιλντικο Ενιέντι είχε αποσπάσει τη Χρυσή Κάμερα στις Κάννες με μια σχεδόν ακροβατική, πολύ φιλόδοξη, εικαστικά αφεγγάδιαστη, τραγικωμική παραβολή για την εξουσία, τη θέση της γυναίκας και τη μεταβαλλόμενη κοινωνία με την ταινία «Ο 20ός μου αιώνας». Οι ηρωίδες, δύο ξανθές διδύμες που έμειναν ορφανές και αναγκάστηκαν, κυριολεκτικά, να γίνουν τα κορίτσάκια με τα σπρίττα στη Βουδαπέστη του 1880, χωρίστηκαν μια νύχτα που χιόνιζε από το αυθαίρετο καπρίτσιο δύο ανδρών, οι οποίοι αποφάσισαν ποια θα πάρει ο καθένας, ρίχνοντας κορόνα-γράμματα, και εξελίχτηκαν σε εντελώς διαφορετικές προσωπικότητες. Η Ντόρα είναι περιπλανώμενη «γκόμενα», μια ωραία συνοδός που προσπαθεί να μασήσει χρήματα από άνδρες με το σκέρτσσο και το πρόσωπό της, ενώ η Λίλι, αυτόκλητη επαναστάτρια και αρματωμένη με εκρηκτικά, θέλει να δολοφονήσει τον υπουργό Εσωτερικών για πολιτικούς σκοπούς. Τις συνδέει η τύχη και ένας ανώνυμος άνδρας, ο Ζ, τον οποίο υποδύεται ο πρωταγωνιστής της «Νοσταλγίας» και του «Καθρέφτη» του Ταρκόφσκι, ο Όλεγκ Γιανκόφσκι. Η διχοτόμηση της γυναικείας φύσης δεν είναι αυτοσκοπός για την Ενιέντι, αφού τοποθετεί τις δύο όψεις του νομίσματος απέναντι στην απρόσωπη αρσενική αυταρχικότητα και στο επίκεντρο ενός νέου αιώνα που ξεκινά με το φως που μεταλαμβάνει ο Τόμας Έντισον ως μοντέρνος προφήτης της νεωτερικότητας και συνεχίζεται με ιδεολογικό ηλεκτρισμό στα έγκατα μιας καλά εδραιωμένης συντήρησης που υποβαθμίζει τους καταφρονεμένους. Η διαδρομή της ταινίας είναι δαιδαλώδης, η αφήγηση ελλειπτική στα όρια του στυλιζαρισμένου ιμπρεσιονισμού, αν και το σύνολο δεν γίνεται ποτέ αδιόφορο. **Ένα φιλικό αξιοπερίεργο που αξίζει την προσοχή σας.**

ΘΟΔΩΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ILDIKÓ ENYEDI

Σκηνοθέτης και Σεναριογράφος, γεννήθηκε στις 15 Νοεμβρίου 1955 στη Βουδαπέστη, Ουγγαρία. Φιλμογραφία: The Story of my wife (pre-production), 2017 Testről és lélekről, 2012-2014 Terápia (TV Series, 37 episodes), 2008 Első szerelem (Short), 2004 From Europe Into Europe: Segment 8 (Documentary short), 2004 Európából Európa (Documentary short), 1999 Simon mágus, 1997 Tamás és Juli, 1995 A Gyár, 1994 Bűnös vadász, 1989 Az én XX. századom, 1987 Ο τυφλοπόντικας, 1986 Εισβολή (Short), 1985 Vakond, 1979 Flirt: Hipnózis (Short).